

Hulpdocument opstart scholen (Primair Onderwijs)

Onlangs is het visiestuk [Perspectief voor de jeugd](#) verschenen (Corona expertgroep Schoolpsychologen NIP, februari 2021). Daarin staat vooral het WAAROM en WAT achter een ontwikkelingsgerichte aanpak voor het onderwijs centraal. Dit document is in aansluiting hierop ontwikkeld en is bedoeld om leerkrachten in het primair onderwijs op weg te helpen met het HOE.

Kinderen hebben gedurende de afgelopen periode veel verschillende ervaringen opgedaan. Positieve en negatieve, rustige of onrustige, fijne of spannende, in meer of minder stabiele gezinssituaties. Het belangrijkste doel voor de komende periode is daarom de leerlingen te ontvangen, zodat ze zich gezien en gehoord voelen. Dat de leerlingen met plezier naar school kunnen gaan en weer echt en oprecht contact kunnen hebben met hun leerkracht en klasgenoten. Teruggaan naar de vertrouwde schoolstructuur helpt leerlingen; dit zorgt voor rust, voorspelbaarheid en veiligheid.

Alle kinderen hebben ontwikkeling doorgemaakt, breder dan alleen op het vlak van de schoolse vaardigheden en soms zelfs op verrassende gebieden. Om het onderwijs de komende maanden en in het volgende schooljaar zo mooi mogelijk te kunnen vormgeven, is het belangrijk in beeld te brengen waar kinderen staan in hun ontwikkeling, hoe de groep zich als geheel ontwikkeld heeft en welke instructie en oefening er voor specifieke groepen leerlingen gewenst is. Het gaat hierbij niet om achterstanden of voorsprong. Kinderen de toekomst in sturen met een gevoel van achterstand leidt tot negatieve effecten en zou daarnaast een belediging zijn voor alle leerkrachten, leerlingen en hun ouders die zich enorm hebben ingezet om te kunnen doen wat mogelijk was in deze ingewikkelde tijd.

Kinderen zijn waar ze zijn in hun ontwikkeling. En vanaf daar begeleiden onderwijsprofessionals ze verder. Een inhoudelijk passende en didactisch sterke basis zorgt ervoor dat veel leerlingen kunnen gedijen en er waar nodig doelgericht en effectief bijzondere begeleiding kan worden geboden (*Zie figuur 1*). Ter ondersteuning daarbij is dit document opgesteld. Het is een bundeling van wetenschappelijke inzichten, handige tools, documenten en websites. Maak er gebruik van, deel het en zie het als inspiratiebron. En bovenal.... vertrouw op je inzicht als professional!

Best, 26 februari 2021

Namens de Corona expertgroep Schoolpsychologen NIP

Drs. Marijke Creemers
Kinder- en Jeugdpsycholoog NIP, Schoolpsycholoog
Supervisor NIP K&J, Externe vertrouwenspersoon
OnsWijs
Vertrouwenswerk.nl

Drs. Mirella van Minderhout
NVO Orthopedagoog-Generalist, NVO onderwijskundige
Cognitief gedragstherapeut (VGct), Supervisor NIP K&J
Docent post-master Schoolpsychologen
Bureau Mind

Belangrijke aspecten bij het vormgeven van de onderwijsleersituatie

Ontvangen

- Alle leerlingen nemen andere ervaringen met zich mee. In sommige gezinnen was afgelopen periode lastiger dan in andere gezinnen. Geef ruimte aan de verschillen. Bouw vervolgens samen weer aan vertrouwen en positieve energie;
- Praat met de leerlingen over hoe het met ze gaat en laat ze met elkaar in gesprek gaan. In de tafelgroepjes kunnen de leerlingen elkaar bevragen aan de hand van vertelplaten, vragenkaartjes of eigen vragen. Ook kun je klassikaal bepaalde thema's centraal stellen. Laat leerlingen bijvoorbeeld antwoord geven op stellingen door gebruik te maken van wisbordjes, kleurenkaartjes, staan/zitten;
- Sta stil bij de vaardigheden en kennis die de leerlingen verworven hebben in de afgelopen periode (denk aan veerkracht, flexibel zijn, technische vaardigheden, creatieve oplossingen in het creëren van sociaal contact e.d.);
- Ga niet direct met volle kracht aan de slag met de kernvakken. Geef tijd voor buitenspelen en leren, en gun leerlingen tijd om weer met elkaar in contact te komen. Dit maakt het brein actiever waardoor leerlingen zich beter kunnen concentreren.

Vormgeven sterke basis en doelgericht aanbod

- Vertrouw op je inzicht als onderwijsprofessional! In het verleden heb je al vaak bewezen goed in te kunnen schatten wat je leerlingen nodig hebben. Dat zal ook nu weer zo zijn;
- Geef je instructies passend bij een grote groep leerlingen. Doe dit door te modelleren, herhaling te bieden, concrete voorbeelden te geven, verdiepingsvragen te stellen en ruimte te maken voor reflectievragen;
- Denk vanuit het curriculum, de doelen en de leerlijn en pas het aanbod daaraan aan, maak daarbij keuzes in de middelen en materialen die moeten leiden tot dat aanbod en intensiveer leer- en instructietijd;
- Activeer voorkennis en bied nieuwe informatie aan in connectie met eerder geleerde stof;
- Vergroot betrokkenheid door de leerlingen actief te laten zijn tijdens de les, bijvoorbeeld door inzet van coöperatieve werkvormen.

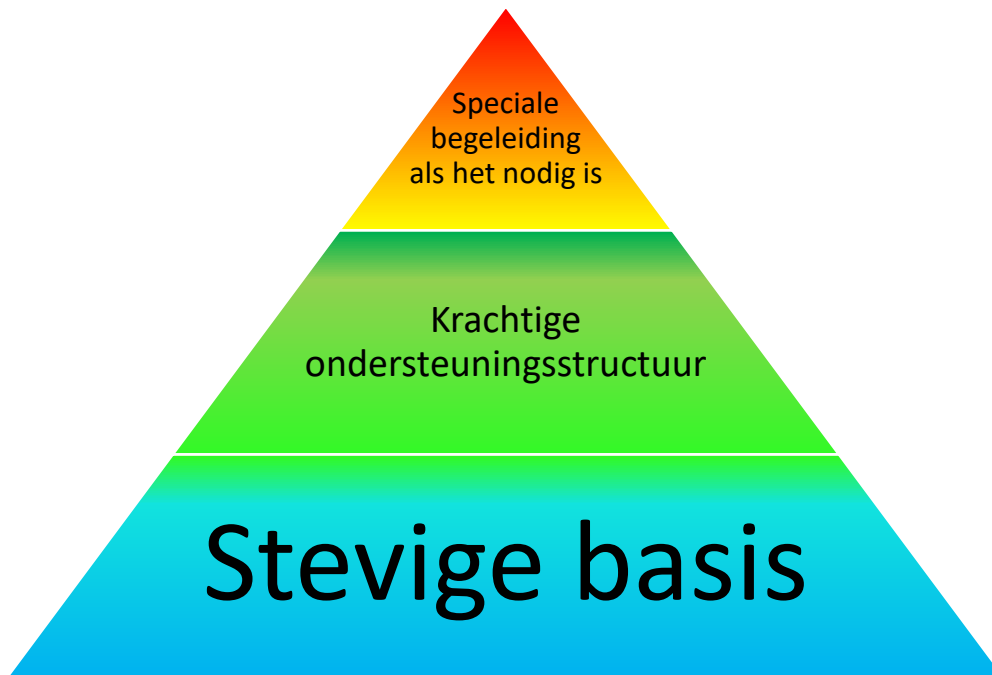
In kaart brengen ontwikkelingen

- Probeer in kaart te brengen waar de groep als geheel staat, gebruik hiervoor de gebruikelijke toetsen met als doel je aanbod vorm te geven, niet om de leerlingen af te rekenen. Check steekproefsgewijs of lesstof is begrepen, door doelen uit de afgelopen periode in korte vraagstellingen in tafelgroepjes te laten bespreken en noteren;
- Laat leerlingen bij het verwerken van lesstof met markeerstiftjes aangeven of ze opdrachten gemakkelijk of lastig vinden. Zo krijg je snel overzicht op welke lesdoelen nog extra aandacht behoeven en wat er al is bereikt, plus leer je reflectievaardigheden aan bij je leerlingen;
- Neem de komende weken leerlingen (over wie je je zorgen maakt) in kleine groepjes even bij je. Loop de verschillende vakken samen langs en bekijk tot waar het thuisleren is gelukt. Zet positief in op wat al is geleerd en geef vertrouwen over het nog te ontwikkelen gedeelte;

- Neem voldoende tijd om de midden-toetsing te analyseren. Bespreek samen met collega's hoe je het beste je onderwijsplan voor de komende periode kunt vormgeven. Denk hierbij ook aan groepsdoorbrekende lesactiviteiten;
- Plan na de eind-toetsing met het team een werkvergadering waarin jullie de lesstof voor het komende leerjaar waar nodig bijstellen of anders vormgeven;
- Specifiek voor groep 8: Analyseer naar aanleiding van je meest recente toetsgegevens waar je leerlingen staan. Laat het schooladvies niet veranderen door eventuele stagnatie in ontwikkeling die is ontstaan tijdens de corona-crisis maar ga uit van de capaciteiten van de leerlingen. Bespreek specifieke / veel voorkomende hiaten in lesstof met de VO-school en bekijk samen of hier extra aandacht aan kan worden besteed in het eerste leerjaar VO.

Differentiatiemogelijkheden

- Denk samen met je team na over mogelijke manieren om om te gaan met verschillen. Wat past bij jullie visie?
- Maak gebruik van de kracht van je collega's. Is een collega bijvoorbeeld heel goed in het geven van rekeninstructies? Zet deze persoon dan in voor groepsdoorbrekende instructies gericht op specifieke doelen;
- Faciliteer extra aanwezigheid van leerkrachten of andere bekwame ondersteuners in de groep door gebruik te maken van de extra financiële middelen, waardoor ruimte ontstaat voor maatwerk lesinstructies. Het liefst vormgegeven door de leerkracht/een persoon die didactisch en pedagogisch goed onderlegd is en zet de extra hulp in de klas in op de routines/rondes ed.;
- Bekijk de individuele groeigrafieken van je leerlingen. Heeft een leerling voldoende en bij de leerling passende groei doorgemaakt? Houd het dan bij aansluiten bij vragen van de leerling en monitoren. Is de groei van de leerling gestagneerd? Analyseer dan samen met de leerling welke extra instructies nodig zijn. Is de leerling teruggezakt in niveau? Bekijk dan samen met de leerling en een collega (IB, schoolpsycholoog, leerkrachtcoach) wat er nodig is om de leerling weer tot leren te krijgen. Vergeet hierbij niet om aandacht te hebben voor het welbevinden van de leerling. Intensiveer het aanbod en concretiseer de leerstof in relatie tot de te behalen doelen. Cluster de leerlingen op behoefte in dit extra aanbod. *Zie ook het stroomschema in figuur 2;*
- Geef je onderwijs vorm aan de hand van de leerlijnen. Voel ruimte om af te wijken van de volgens de methode gepland leerstof. Naar aanleiding van het in kaart brengen van de groei van de leerlingen kun je goed inschatten welke lesstof prioriteit moet krijgen. Als dat betekent dat je niet alles gedaan krijgt van wat de lesmethode voorschrijft, is dat geen probleem. Bij de overdracht naar het volgende leerjaar bespreek je met je collega waaraan je nog niet bent toegekomen;
- Faciliteer in extra instructie- of oefenmomenten in kleine groep tijdens of direct na de reguliere schooltijd op korte schooldagen. Hou de momenten buiten de reguliere schooltijden echter kort en gezellig. Het is niet de bedoeling dat leerlingen extra druk gaan ervaren of vermoeid raken door verlengde onderwijstijd;
- Maak zichtbaar aan ouders welke oefening in de thuissituatie gewenst is. Zorg dat de leerlingen zoveel mogelijk zelfstandig uit de voeten kunnen met huiswerk en oefenstof. Voor kinderen die thuis niet zo goed begeleid kunnen worden is dit zeker van belang en dient een directe (online) hulplijn naar een leerkracht te worden gemaakt.

Figuur 1

Figuur 2

Wetenschappelijke inzichten

Wat?	Bron
Perspectief voor de jeugd	Visser - van Balen, H., & Bakker, H.E. (2021). <i>Perspectief voor de jeugd. Ontwikkelingsgerichte aanpak voor het onderwijs tijdens en na corona</i> . Corona expertgroep Schoolpsychologen NIP. https://www.psynip.nl/wp-content/uploads/2021/02/Perspectief-voor-de-jeugd.-ExpertgroepSP-NIP-15febr2021-.pdf
Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement Boek wiki	Hattie, J. (2008). <i>Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement</i> . Routledge.
Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning	Hattie, J. (2012). <i>Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning</i> . Routledge.
Teachers Make a Difference, What is the research evidence?	Hattie, J. (2003). <i>Teachers Make a Difference. What Is the Research Evidence?</i> (pp. 1-17) Australian Council for Educational Research Annual Conference on Building Teacher Quality. Auckland: University of Auckland.
'Wat echt werkt' Boek	Mitchell, D. (2016). <i>Wat écht werkt. 27 evidence based strategieën voor het onderwijs</i> . Huizen: uitgeverij Pica.
De staat van het onderwijs	Vogelzang, M. & Deursen, E. (2020). <i>De staat van het onderwijs</i> . Inspectie van het onderwijs. www.Onderwijsinspectie.nl .
Doubleren of doorstromen: wat is zinvol in het primair onderwijs?	Pameijer, N., & Van Minderhout, M. (2017, maart). <i>Doubleren of doorstromen: wat is zinvol in het primair onderwijs?</i> https://www.bureaumind.nl/helpers/files/download.php?file=/assets/pdfs/10216_LBBO_mrt2017lr18%2019%2021-26.pdf
Handelingsgericht werken: samen werken aan schoolsucces	Pameijer, N. (2017). <i>Handelingsgericht werken: samen werken aan schoolsucces</i> . 1ste editie). Acco.
Effectief leren	Ebbens, S. O., & Ettekooven, S. (2015). <i>Effectief leren</i> . Noordhoff.
Een individuele band met elke leerling	Koomen, H. (2016) Een individuele band met elke leerling. <i>Onderwijsblad</i> , 24-25.
Goede leerkracht-kind relaties	Bosman, R. (2018). Goede leerkracht-kind relaties. <i>HJK</i> , 17-19

Materialen en websites

Wat?	Bron
Handreiking De-scholen-weer-open-werkgroep-SP-NIP	Werkgroep Schoolpsychologen NIP. (2020, april). <i>De scholen weer open. Hoe begeleiden we de leerlingen weer naar school?</i> www.psynip.nl .
Vragen-voor-het-klassengesprek - schoolpsychologen NIP	Werkgroep Schoolpsychologen NIP (2020, april). <i>Vragen voor het klassengesprek.</i> www.psynip.nl
Tips-HERSTART-primair-onderwijs	OBD Noordwest (2020). <i>Tips voor de HERSTART van het primair onderwijs.</i> https://onderwijsdatabank.s3.amazonaws.com/downloads/20200421-tips-HERSTART-primair-onderwijs-DEF.pdf
Varen-op-veerkracht-lesgeven in tijden van stress	Coppens, L., & Vandamme, N. (2020). <i>Varen op veerkracht.</i> www.psynip.nl .
Overzicht-inzicht-uitzicht-Groepsvorming-en-welbevinden	ZIEN in de Klas. (2020, april). <i>Overzicht, inzicht, uitzicht.</i> www.zienindeklas.nl . https://zienindeklas.nl/wp-content/uploads/2020/04/Overzicht-inzicht-uitzicht-Groepsvorming-en-welbevinden.pdf
https://expertis.nl/nieuwsoverzicht/onderwijs-na-de-schoolsluiting/	Expertis. (z.d.). <i>Onderwijs na de schoolsluiting.</i> www.expertis.nl . Geraadpleegd op 26 februari 2021, van https://expertis.nl/nieuwsoverzicht/onderwijs-na-de-schoolsluiting/
Gespreksplaten bij terugkeer in de klas Gespreksplaat voor ouders & brief aan de ouders Gespreksplaat voor leerkrachten / team	OnsWijs, van Gestel, K., & Creemers, M. (2021) https://www.onswijs.nl/index.php/kindwijs/gespreksplaten
Gelijke kansen	Ministerie van OCW. (z.d.). <i>Gelijke kansen.</i> Geraadpleegd op 26 februari 2021, van https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/onderwijs-op-afstand
10 punten voor veilig openstellen van de scholen	Unicef. (z.d.). <i>10 punten voor het veilig (deels) openstellen van de scholen.</i> www.unicef.nl . Geraadpleegd op 26 februari 2021, van https://www.unicef.nl/files/De%20Tien%20Punten_DEF%202.pdf
Leraar24	
https://www.kindertelefoon.nl	
https://jongerenhulponline.nl	
https://mijnpositievegezondheid.nl	